

Dávid Ferenc köszöntése a 2004. évi “Scheiber Sándor”-díj alkalmából

Zsinagógát sokan építettek Magyarországon, névtelen és neves mesterek. Többen vannak ma is, akik az üressé vált épületek helyreállításával foglalkoznak, vagy akik a zsidó községek imahelyeinek történetét kutatják. A “Scheiber Sándor”-díj mai kitüntetéttje a kétféle tevékenység közötti területen működik, jelentős eredménnyel. Művészettörténeti munkásságát az elmúlt években több kitüntetés ismerte el: A Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt (1996), a Soros Alapítvány “Fülep Lajos”-díja (1999) és a Magyar Régészeti, Művészettörténeti és Éremtani Társulat “Ipolyi Arnold” díja (2000). Ezekhez csatlakozik most a “Scheiber Sándor”-díj, amelyet a Kuratórium a magyarországi zsinagógák műemléki helyreállítása terén végzett kutatói munkásságáért ítélte Dávid Ferencnek.

A kitüntetett 1940-ben született Budapesten. 1963-ban kapott diplomát az ELTE művészettörténet, valamint magyar nyelv és irodalom szakjain. 1963 és 1986 között az Országos Műemléki Felügyelőségen dolgozott, 1986 óta folyamatosan az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetében. Az 1966/67. tanévben két szemesztert Herder-ösztöndíjasként a bécsi egyetemen töltött.

A zsinagógák az építészet- és művelődéstörténetnek egy kicsiny szeletét alkotják, s ugyanakkor nagy a “mögöttes” területük. Mindenkinek, aki ezen a területen tevékenykedik, szüksége van építészeti, történeti, művészettörténeti felkészültség mellett judaisztikai ismeretekre: az önmagukban holt falak között egykor folyt eleven zsidó élet és a szertartások bensőséges ismeretére.

Dávid Ferenc húsz éven át dolgozott Sopronban az ottani belváros rekonstrukciójának művészettörténész munkatársaként. A feladata az volt, hogy a műemléki helyreállításokat tudományosan előkészítse. A munka közhasznú hozadéka az épületfeltárás módszerének megújítása volt, személyesen pedig az, hogy kialakultak érdeklődési területei: a városi építészet, különösen a lakóház története a 13/14. századtól a 18. század végéig, ezen belül specialitásként a középkori zsinagógaépítészet. Ebben az időben került helyreállításra a soproni középkori zsinagógák közül a régebbi és összetettebb, az Ó-zsinagóga. Az ő feladata volt, hogy összegyűjtse a vonatkozó történeti és levéltári forrásokat, és kutassa az épületek falait. Eredményeit a Scheiber Sándor szerkesztette sorozatban publikálta: *A soproni ózsinagóga* (Magyar hitközségek monográfiái, 8) (Budapest, 1978), 175 old.

A zsinagóga-építészet tárgykörében az 1970-es évek végétől együttműködött az Institut für Geschichte der Juden in Österreich (St. Pölten) szakembereivel, szakvéleményeket készített helyreállítandó középkori zsinagógákról (Korneuburg és Bruck a. d. Leitha), valamint olyan

épületrészletekről, amelyeket a hagyomány középkori zsinagógák maradványainak vélt (Salzburg, Graz, Eggenburg), de mint munka közben kiderült, tévesen. Szakértőként működött közre a kismartoni Zsidó Múzeum kiállításának létrehozásában: itt jelentős magyarországi anyag is látható. Az 1980-as években Gazda Anikóval együtt dolgozott a magyarországi zsinagógák dokumentációs corpusának összeállításán, kis épülettörténeteket írt a Wirth Péter és munkaközössége által készített országos zsinagógakataszter számára, amelynek anyaga a műemléki hatóság tervtárában van, szakvéleményeket készített az apostagi, makói, mádi, jánosházai, váci és Budapest Rumbach utcai zsinagógák, valamint a Lajta Béla által tervezett sírboltok helyreállításához. Az 1990-es években felkért szakértő volt a Bécs Judenplatz-i – időközben világhírre emelkedett – középkori zsinagóga feltárásánál. A "90-es években a tárgykörbe vágó legérdekesebb munkája a másik soproni középkori zsinagóga (Új utca 11) kutatása és újra-helyreállítása volt. Az épület első helyreállítása 1959-ben készült el, s amelynek kutatását még elég nyers módszerekkel végezték. Vizsgálatai most sok értelmező és díszítő részletet tártak fel, ezek helyet kaptak a rekonstrukcióban: a zsinagóga szépen tagolt főbejárata, a keleti homlokzat három ablaka és a Tóra-szekrény szőlődíszes kerete. Szükségesnek tartom megemlíteni egy kudarcát is. A Dohány utcai zsinagóga helyreállításának tervezése alkalmából figyelmeztetett arra, hogy az orgonát, amelynek az ottani szertartásban kezdettől szerepe volt, el lehetne helyezni oly módon is, ahogyan eredetileg – a fél évszázaddal későbbi átalakítás előtt – volt, nem látható helyen; elutasításban volt része, holott ebben az esetben ő védte meg a zsidó hagyományt. Dávid Ferenc munkáinak alig van írott nyoma, de nélkülük ma kevésbé ismernénk és szegényebbnek látnánk a magyarországi zsidó kultúra vizuális örökségét.

Komoróczy Géza